

Bijlagenboek 1.12

COMMISSIE VOOR DE
MILIEUEFFECTRAPPORTAGE

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland
Postbus 3007
2001 DA HAARLEM

ARAFSGESTRIJKTHNK

19. JAN. 2009

uw kenmerk
2008-61934

uw brief
4 november 2008

ons kenmerk
2180-35/SI/eh

onderwerp
Advies voor richtlijnen voor het MER
Dijkversterking Markermeerdijk Edam-
Amsterdam

doorkiesnummer
(030) 234 76 24

Utrecht,
16 januari 2009

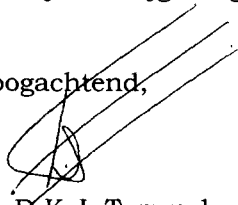
Geacht college,

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over Dijkversterking Markermeerdijk Edam-Amsterdam.

Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal graag vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen. Dit houdt in dat de Commissie graag de vastgestelde richtlijnen krijgt toegestuurd.

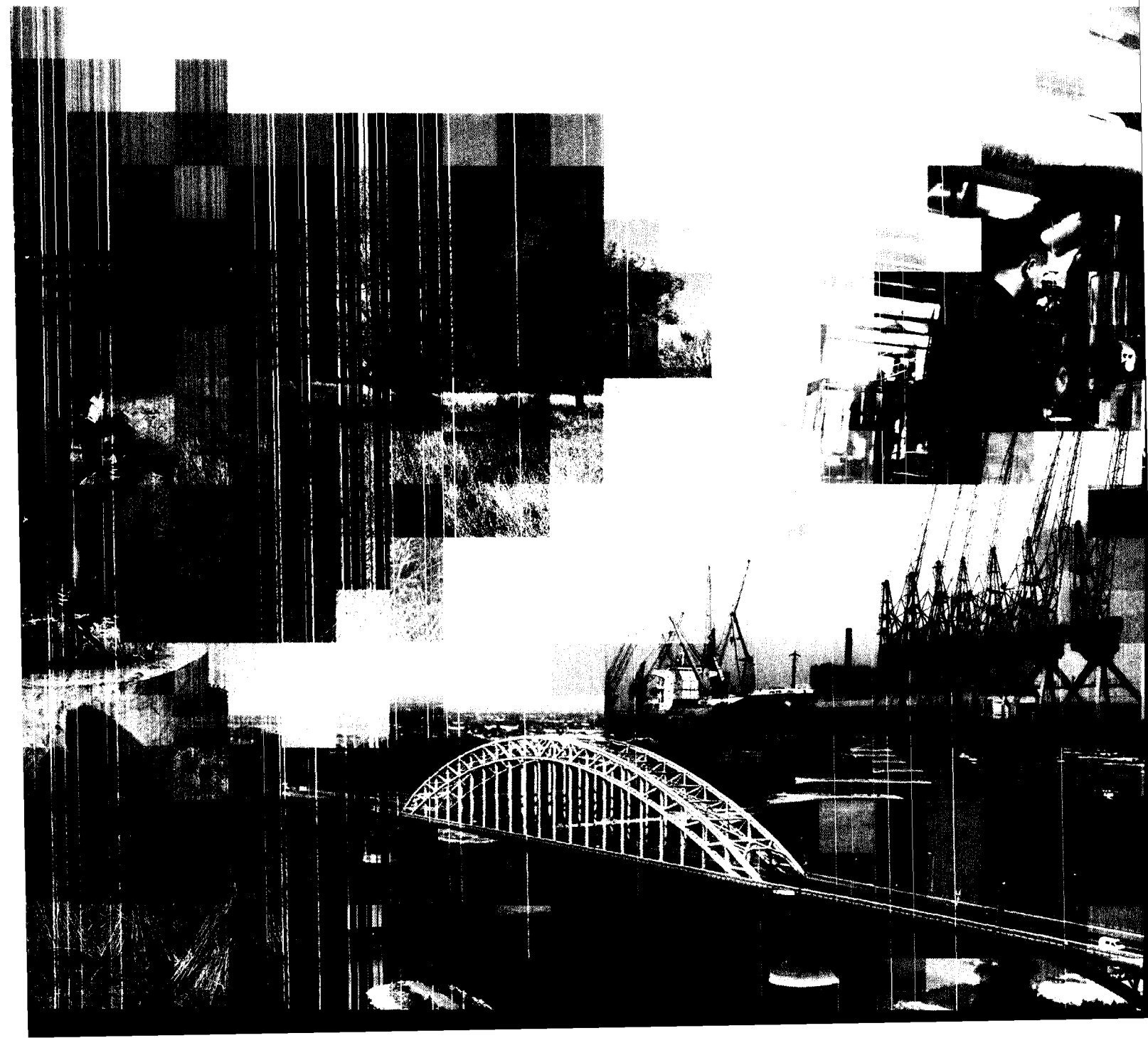
Hoogachtend,

dr. D.K.J. Tommel
Voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Dijkversterking Markermeerdijk Edam-Amsterdam

Dijkversterking Markermeerdijk Edam-Amsterdam

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

16 januari 2008 / rapportnummer 2180-34

1. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier heeft het voornemen een dijkversterking uit te voeren aan de primaire waterkering tussen Edam en Amsterdam. Toetsing heeft uitgewezen dat van het 28,7 kilometer lange tracé van de waterkering over een lengte van ongeveer 16 kilometer niet wordt voldaan aan de wettelijk gestelde eisen met betrekking tot veiligheid.¹ Hiervoor wordt een dijkversterkingsplan² opgesteld. Dit plan wordt ter goedkeuring voorgelegd aan Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland. Ter onderbouwing van de besluitvorming wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld.³

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als de volgende informatie ontbreekt:

- Een beschrijving van de ontwikkeling en onderbouwing van de alternatieven en de plaats van de milieuaspecten daarin.
- Een beschrijving waaruit blijkt wat de gevolgen van de dijkversterking voor de landschappelijke, natuur- en cultuurhistorische waarden (LNC-waarden) zijn en welke maatregelen getroffen kunnen worden om de landschappelijke inpassing te optimaliseren en negatieve gevolgen voor natuur en cultuurhistorie te minimaliseren.
- Inzicht in de gevolgen van de (fasering van de) werkzaamheden tijdens de uitvoeringsfase voor de ontsluiting van dorpen, erven en individuele woningen.
- Een goede en publieksvriendelijke samenvatting, net als in de startnotitie voorzien van overzichtelijk en 'leesbaar' kaartmateriaal.

In de volgende hoofdstukken geeft de Commissie in meer detail weer welke informatie in het MER moet worden opgenomen. De Commissie bouwt in haar advies voort op de startnotitie. Dat wil zeggen dat in dit advies niet wordt ingegaan op de punten die naar de mening van de Commissie in de startnotitie voldoende aan de orde komen.

2. PROBLEEMSTELLING, DOEL, BELEID EN BESLUITEN

2.1 Achtergrond, probleemstelling en doel

De aard van de problemen en het doel van het plan staan in de startnotitie in hoofdlijnen verwoord. Uit een in 2005 uitgevoerde toetsing is gebleken dat de stabiliteit van de dijk onder extreme omstandigheden niet meer volgens de nu geldende normen kan worden gegarandeerd en dat de dijk op bepaalde plaatsen niet hoog genoeg is. Aan de omvang van de problemen is in de startnotitie

¹ Deze normen zijn vastgesteld in de Wet op de waterkering en worden uitgedrukt in een kans op overschrijding van de hoogwaterstand waarop de dijken van het betreffende gebied zijn berekend. Dit traject maakt onderdeel uit van dijkkring 13 en heeft een gemiddelde overschrijdingskans van 1/10.000 per jaar en een toetspeil op het Marker- en IJsselmeer van 0,7 tot 0,8 m + NAP.

² Conform artikel 7 van de Wet op de waterkering.

³ Zie bijlage 1 voor meer project- en proceduregegevens.

nog geen aandacht besteed. Zo is niet bekend hoe groot het hoogtetekort op dit moment is voor bepaalde dijksecties.

Maak in het MER duidelijk op welke delen van de dijk de genoemde problemen voorkomen en wat de omvang van de problemen op de verschillende delen van de dijk is voor het totale traject.

Geef daarnaast aan welke hoogtetekorten er zijn wanneer getoetst wordt aan de randvoorwaarden voor een 50-jaar periode, rekening houdend met toekomstige ontwikkelingen en onzekerheden en de daarbij te hanteren toelagen.

Geef bij de beschrijving van de doelstelling aan welke kansen en mogelijkheden aanwezig zijn voor het koppelen van de dijkversterking met andere initiatieven in het gebied, zoals onder andere genoemd in de startnotitie op pagina 40.

In de startnotitie wordt voor de verbeteringsmaatregelen al een principevoorkeur uitgesproken voor traditionele duurzame grondoplossingen, waarbij de dijk aan de binnenzijde wordt versterkt. Het vroegtijdig introduceren van een voorkeursoplossingsrichting werkt mogelijk beperkend op de doelstelling bestaande functies en waardevolle elementen zoveel mogelijk te behouden en kansen voor het versterken van deze functies en elementen te benutten. De Commissie adviseert daarom bij het uitwerken van de alternatieven een open houding aan te nemen en niet alleen naar de oplossingen te kijken die in eerste instantie de voorkeur hebben (zie ook hoofdstuk 3).

2.2 Beleidskader

In hoofdstuk 7 van de startnotitie staat een opsomming van het belangrijkste kaderstellende beleid. In aanvulling hierop dient onder 'Rijksbeleid' meegenomen te worden:

- het Besluit Speciale Beschermingszone Markermeer;
- de Wet bodembescherming;
- het Besluit bodemkwaliteit;
- Nationaal Bestuursakkoord Water;
- Nota Waterveiligheid in de 21^e eeuw;
- Beleidskader IJsselmeer;
- Nationaal Waterplan (met ingang van 2009);
- Nationaal Landschap de Stelling van Amsterdam.

Onder 'Provinciaal beleid' zijn aanvullend van belang:

- Noord-Holland Natuurlijk! Nota Natuurbeleid 2005;
- Plan van Aanpak Natura 2000 Noord-Holland;
- Natuurgebiedsplan Noord-Holland Midden.

Onder 'Gemeentelijke beleid' dient meegenomen te worden:

- Bestemmingsplan Kinselmeer.

2.3 Te nemen besluit(en)

De startnotitie geeft aan dat het MER wordt geschreven ten behoeve van een goedkeuringsbesluit van het dijkversterkingsplan, ingevolge artikel 7 van de Wet op de waterkering. In de startnotitie staat tevens dat er onderzocht wordt

of er wijziging van bestaande bestemmingsplannen nodig is. Geef in het MER, indien van toepassing, een volledig overzicht van de te wijzigen bestemmingsplannen en, met het oog op de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro)⁴, de werkwijze die hierbij wordt gehanteerd.

Geef in het MER tevens een overzicht van de diverse vergunningen en onthefingen die noodzakelijk zijn voor het uitvoeren van de werkzaamheden.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Algemeen

De voorgenomen activiteit betreft het uitvoeren van verbeteringsmaatregelen aan het dijktraject tussen Edam en Amsterdam, om de gewenste veiligheid te kunnen waarborgen.

Beschrijf de voorgenomen activiteit zo gedetailleerd als nodig is om een goede vergelijking van alternatieven mogelijk te maken. Geef in het MER waar relevant inzicht in:

- de activiteiten die plaatsvinden in de realisatiefase (aanleg/inrichting) en de gebruiksfase (beheer, onderhoud en gebruik);
- de benodigde hoeveelheid zand, klei en andere materialen⁵ en de gewenste kwaliteit van de te gebruiken grond (zowel fysisch als chemisch). Geef daarbij door middel van een grondbalans aan in hoeverre grond van welke kwaliteit van buiten het plangebied moet worden aangevoerd;
- de wijze van het aanvoeren en aanbrengen van de benodigde materialen en de mogelijke in dat kader te treffen voorzieningen;
- de fasering voor de realisatie van hoofdactiviteiten;
- de invloed op de ontsluiting van het gebied in de realisatiefase.

3.2 Alternatievenontwikkeling

De te onderzoeken alternatieven zullen worden ontwikkeld op basis van de in de startnotitie genoemde bouwstenen. Geef in het MER navolgbaar aan welke randvoorwaarden en uitgangspunten bepalend zijn voor de alternatievenontwikkeling en motiveer welke oplossingsrichtingen hierdoor afvallen. Maak hierbij, naast de uitgangspunten en randvoorwaarden zoals genoemd in paragraaf 4.1.3, expliciet onderscheid tussen:

- harde randvoorwaarden, zoals de veiligheidstaakstelling en de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer;
- randvoorwaarden en uitgangspunten volgend uit overleg met betrokken organisaties, gebruikers en bewoners.

Oplossingsrichtingen ter bescherming of ontwikkeling van ecologische waarden buitendijks kunnen conflicteren met oplossingsrichtingen voor bescherming of versterking van cultuurhistorische, ecologische en landschappelijke

⁴ De nieuwe Wro is van kracht sinds 1 juli 2008. Dit biedt de mogelijkheid aan de provincie om een inpassingsplan op te stellen voor het gehele dijktracé.

⁵ Onder andere materialen wordt o.a. verstaan de stortsteen en de benodigde steenbezetting op het buitentalud.

waarden en aanwezige recreatieve voorzieningen^{6,7} binnendijks. Aanbevolen wordt, zeker in situaties waarin dit het geval is, alternatieven te ontwikkelen vanuit het perspectief van beide aspecten⁸.

Als echter blijkt dat vanwege (mogelijke) significante aantasting van natuurlijke waarden in het Natura 2000-gebied buitendijks een passende beoordeling nodig is, ga dan na welke mitigerende maatregelen nodig en mogelijk zijn. De Commissie adviseert de uitkomsten hiervan als randvoorwaarden voor de verdere alternatievenontwikkeling te nemen om een integrale afweging van oplossingsrichtingen mogelijk te maken.

De Commissie adviseert bij het ontwikkelen van alternatieven extra aandacht te geven aan de aansluiting van de dijksecties onderling met het oog op de (cultuur)historische en landschappelijke eenheid en geometrie van de dijk⁹. Ontwikkel in ieder geval één alternatief waarbij die eenheid uitgangspunt is. Dit in verband met de grote (cultuur)historische en landschappelijke waarde van het tracé van de dijk (rijksbeschermd dorpsgezichten, rijksmonumenten, werelderfgoed, watererfgoed, de karakteristieke ruimtelijke structuur en de samenhang van de dijk).

Maak inzichtelijk op welke manier de bouwstenen gebruikt worden bij de samenstelling van alternatieven en varianten. Het detailniveau moet zodanig zijn dat een goed onderbouwde keuze voor een voorkeursalternatief kan worden gemaakt, waarbij het milieubelang volwaardig is meegewogen.

3.3 Meest milieuvriendelijk alternatief (mma)

De Commissie onderschrijft het uitgangspunt in de startnotitie om het sparen en waar mogelijk versterken van LNC-waarden als startpunt voor de ontwikkeling van het mma te nemen. De Commissie adviseert, anders dan in de startnotitie, bij de alternatievenontwikkeling het mma meteen en als volwaardig alternatief mee te nemen alvorens tot een voorkeursalternatief te komen. Als het gekozen voorkeursalternatief afwijkt van het mma (en het mma dus afvalt) dient dit goed te worden gemotiveerd.

De Commissie heeft ten aanzien van het mma de volgende suggesties:

- Besteed bij ecologie aandacht aan inrichting, afwerking en beheer¹⁰, gericht op het vergroten van natuurwaarden (waarbij mede gedacht kan worden aan de in de startnotitie genoemde uitgangspunten zoals vooroverontwikkeling buitendijks en steenbekleding) en belevingswaarden, ook buiten de natuurgebieden.
- Besteed bij cultuurhistorie en landschap aandacht aan het tot stand komen van een kenmerkende vorm voor het dijklichaam (continuïteit in de

⁶ Zie diverse inspraakreacties van gebruikers/eigenaren van de (onlangs door het Amsterdamse stadsdeel Noord positief bestemde) recreatiehuisjes 'Kinselmeerzicht', waarin onder andere aandacht wordt gevraagd voor de problemen die een binnendijkse verzwarende voor hun terrein met zich meebrengt.

⁷ Zie diverse inspraakreacties van gebruikers en watersportverenigingen waarin het behoud van hun binnendijkse zeilmogelijkheden aan de orde wordt gesteld.

⁸ Zo kan het in bepaalde gevallen de voorkeur genieten om te kiezen voor een oplossing die binnendijkse waarden optimaal beschermt, ook als deze gepaard gaat met beperkte aantasting van buitendijkse waarden.

⁹ Zie ook reactie 25 van het RACM waarin aandacht wordt gevraagd voor de dijk als historische structuur en de eenheid die de dijk als lijnvormig element vormt.

¹⁰ Door Sykora en Van der Zee is onderzoek gedaan naar de erosiegevoeligheid van deze soorten- en bloemrijke dijkvegetaties, om na te gaan of deze de gebruikelijke soortenarme productieve graslandtypen kan vervangen zonder concessies te doen aan de stabiliteitscriteria voor de dijk. Daarbij is ook aandacht besteed aan het type beheer (begrazing met schapen of hooien).

lengterichting en variatie in dwarsprofiel) en de aansluiting van de dijk op de omgeving aan de landzijde. Streef naar behoud of vergroten van de belevingswaarde. Streef ook naar instandhouding van kenmerken die verwijzen naar de (bouwtechnische) geschiedenis van de dijkvakken. Zo kan bijvoorbeeld voor de desbetreffende dijkvakken het terugplaatsen van Noordse steen prioriteit krijgen.

3.4 Uitwerking voorkeursalternatief (vka)

In de startnotitie staat vermeld dat het voorkeursalternatief zal worden bepaald door combinatie van de meest optimale varianten per sectie. De Commissie adviseert om hierbij uit te gaan van alternatieven voor het totale dijktraject. Nadat bij de alternatievenontwikkeling een onderbouwde keuze is gemaakt tussen de alternatieven en varianten, kan de uitwerking van het vka bestaan uit het beschrijven en beoordelen van de inrichtings- en beheersaspecten.

Geef voor het vka aan welke mitigerende maatregelen worden genomen om hinder en andere milieueffecten van het voornemen te minimaliseren.

3.5 Referentie

De Commissie onderschrijft de definitie van de referentiesituatie in de startnotitie. Geef in het MER een helder overzicht van de autonome ontwikkelingen in het studiegebied en de milieueffecten.

4. **BESTAANDE MILIEUSITUATIE EN MILIEUGEVOLGEN**

4.1 Algemeen

De Commissie mist bij de omschrijving van de beoordeling van de effecten de toetsing aan het doelbereik. Dit geldt zowel voor de veiligheidsdoelstelling (hoe robuust/toekomstbestendig is de oplossing) als voor de andere doelstellingen (welke kansen biedt het initiatief voor het versterken van LNC-waarden en het ontwikkelen van andere/nieuwe functies). Werk voor deze doelstellingen concrete toetsingscriteria uit en toets in het MER de alternatieven aan deze doelstellingen.

De in de startnotitie gepresenteerde tabel 6.1 met een overzicht van de te onderzoeken aspecten geeft een algemeen beeld van de te onderzoeken milieugevolgen. Met het oog op de waardering van milieugevolgen is het van belang dat de kwalitatief te beschrijven effecten zo veel mogelijk gerationaliseerd worden. Dat wil zeggen dat bij de beschrijving van de effecten steeds volgens eenzelfde stramien wordt gewerkt. Als basis voor een integrale afweging wordt aanbevolen de waardering van LNC-waarden af te leiden van objectieve criteria als (regionale of landelijke) zeldzaamheid, (regionale of landelijke) kenmerkendheid, vervangbaarheid en herstel van tijdelijke gevolgen.

4.2 Bodem en water

Besteed in het MER aandacht aan:

- de aanwezige (geo)hydrologische situatie en de mogelijke veranderingen daarin als gevolg van de maatregelen;
- de zettingsgevoeligheid van de bodem en de processen van natuurlijke bodemdaling, alsmede de optredende zettingen (inclusief klink) en verschillen hierin als gevolg van de maatregelen, zowel ter plaatse van de dijk als in de directe omgeving ervan. Geef daarvan de consequenties aan voor de aanleg(hoogte) van de dijk en de mogelijke gevolgen voor aanwezige bebouwing;
- het grondverzet en de logistiek van grondaanvoer en eventueel hiervoor noodzakelijke depots;
- de kwaliteit van de bodem in het gebied waarbinnen de werkzaamheden worden uitgevoerd;
- de herbruikbaarheid van vrijkomende materialen, zoals de Noordse stenen in trajecten waar deze steenbekleding als onvoldoende is beoordeeld;
- tijdelijke gevolgen van werkzaamheden buitendijks op de waterkwaliteit (zoals vertroebeling waterkolom en verstoring waterbodem).

4.3 Natuur

Het MER moet duidelijk maken welke gevolgen de voorgenomen activiteit kan hebben op de natuur. Op basis van de natuurwet- en regelgeving moeten veel natuurgevolgen gedetailleerd onderzocht worden. De Commissie vindt het belangrijk dat, los van de wet- en regelgeving, in het MER op hoofdlijnen een algemeen beeld wordt geschetst van de huidige situatie, de autonome ontwikkeling en de effecten op de natuur in het studiegebied. De startnotitie geeft op deze punten reeds een goede aanzet welke uitgewerkt kan worden in het MER.

Beschrijf de aanwezigheid van relevante voorkomens (kenmerkende habitats en soorten) en geef op kaart de ligging van (beschermde) natuurgebieden en ecologische waarden binnen het studiegebied aan. Ga daarbij, waar relevant, in op de ecologische functies en relaties van gebiedsdelen. Beschrijf met behulp van ingreep-effectrelaties de tijdelijke en permanente gevolgen van het voornemen op flora, fauna en ecologische waarden.

Het MER moet inzicht bieden in de gevolgen van grondwerkzaamheden, transport, tijdelijke opslag en herstel van cultuurhistorische elementen voor de te beschermen habitats en soorten binnen de natuurgebieden.

Geef op grond daarvan aan voor welke van deze habitats en soorten aanzienlijke gevolgen te verwachten zijn, wat de aard van de gevolgen¹¹ is en wat deze gevolgen voor de populaties en habitats betekenen. Beschrijf mitigerende maatregelen die de gevolgen kunnen beperken of voorkomen.

¹¹ Geef aan of het gaat om vernietiging van leefgebied door bijvoorbeeld ruimtebeslag, (tijdelijke) verstoring door bijvoorbeeld licht en geluid, verandering van de waterkwaliteit, versnippering door doorsnijdingen of barrièrewerking

4.3.1 Gebiedsbescherming

Beschrijf de mogelijke invloed van het voornemen op beschermde natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebieden, de ecologische hoofdstructuur (EHS), beschermde weidevogelgebieden en beschermde natuurmonumenten. Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan en het beschermingsregime aan.

Geef bij de beschrijving van de gevolgen voor alle alternatieven:

- een inschatting van de verandering in oppervlakte en kwaliteit van de te beschermen habitats en natuurdoeltypen binnen de Natura 2000-gebieden, de beschermde natuurmonumenten en de EHS;
- een inschatting van de verwachte veranderingen in de omvang en levensvatbaarheid van de populaties van te beschermen soorten in de Natura 2000-gebieden en (overige) EHS gebieden.

Natura 2000

Geef voor het Natura 2000- gebied Markermeer & IJmeer tenminste:

- de instandhoudingsdoelstellingen¹² voor de verschillende soorten en habitats en of er sprake is van een behoud- of verbeterdoelstelling;
- de landelijke staat van instandhouding¹³ en de huidige relatieve betekenis van dit gebied voor de verschillende soorten en habitats.

Onderzoek of er gevolgen voor het Natura 2000-gebied zijn. Als, in de voor- toets, op grond van objectieve gegevens niet kan worden uitgesloten dat het voornemen afzonderlijk dan wel in combinatie met andere plannen of projecten, significante negatieve gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied, geldt dat een passende beoordeling opgesteld moet worden, waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied.¹⁴

Onderzoek, indien van toepassing, in de passende beoordeling of de zekerheid kan worden verkregen dat het project de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast.¹⁵ Uit de wetgeving volgt dat een project alleen doorgang kan vinden, als uit de passende beoordeling de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of de zogenaamde ADC-toets¹⁶ met succes wordt doorlopen.¹⁷ De Commissie adviseert de passende beoordeling, indien van toepassing, op te nemen in het MER.¹⁸

¹² Voor de Vogelrichtlijngebieden gelden instandhoudingsdoelstellingen, te vinden in de aanwijzingsbesluiten van deze gebieden. Op dit moment lopen procedures om Natura 2000-gebieden aan te wijzen: de Habitatrichtlijngebieden worden daarmee aangewezen en de Vogelrichtlijngebieden worden opnieuw aangewezen. Hiervoor worden eerst ontwerp-aanwijzingsbesluiten genomen en vervolgens definitieve aanwijzingsbesluiten. Beschrijf in het MER, indien van toepassing, de instandhoudingsdoelstellingen van de Vogelrichtlijngebieden en, indien van toepassing, de instandhoudingsdoelstellingen uit de ontwerp-aanwijzingsbesluiten.

¹³ Zie de profielendocumenten van LNV.

¹⁴ Art. 19f Natuurbeschermingswet 1998.

¹⁵ Uit de huidige lijn in de jurisprudentie volgt dat dit het geval is wanneer er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat er geen schadelijke gevolgen voor de natuurlijke kenmerken zijn.

¹⁶ Dit houdt op grond van art. 19g en 19h van de Natuurbeschermingswet 1998 respectievelijk in:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling? inclusief locatiealternatieven.
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

¹⁷ Art. 6, lid 3 en 4 Habitatrichtlijn, geïmplementeerd in art. 19g en 19h Natuurbeschermingswet 1998.

¹⁸ Als het MER tevens plan-MER is omdat het mede dient als onderbouwing voor een bestemmingsplanwijziging, dan dient de passende beoordeling, indien van toepassing, onderdeel uit te maken van het MER.

EHS

Geef van de binnendijks gelegen EHS-gebieden aan of de daarvoor geldende 'wezenlijke kenmerken en waarden' worden aangetast en of het voornemen past binnen het toetsingskader¹⁹ voor deze EHS-gebieden. Werk dit op vergelijkbare wijze uit voor andere gebieden met beschermde status in het plangebied.

4.3.2 Soortbescherming

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet beschermde soorten te verwachten zijn in het plangebied en geef aan tot welke categorie deze soorten behoren.²⁰ Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen op de standplaats (planten) of het leefgebied (dieren) van deze soorten en bepaal in hoeverre verbodsbepalingen²¹ mogelijk overtreden worden. Beschrijf mitigerende maatregelen die de aantasting kunnen beperken of voorkomen.

4.4 Landschap en cultuurhistorie

Maak in het MER duidelijk welke gevolgen de voorgenomen activiteit heeft op de de aanwezige en verwachte waarden, zoals beschreven in de startnotitie en geef aan welk aanvullend onderzoek nodig is. Geef aan hoe bij planontwikkeling en uitvoering aanwezige waarden behouden, dan wel nieuwe waarden ontwikkeld kunnen worden.

Geef de effecten van de maatregelen en de relaties tussen de waarden op kaart. Visualiseer, vanuit verschillende gezichtspunten, welke veranderingen plaatsvinden. Ga daarbij specifiek in op die aspecten, die doorslaggevend zijn voor de beleving van het gebied.

Maak ten aanzien van de archeologische waarden duidelijk welke gevolgen de voorgenomen activiteit heeft voor de waarde van de dijk zelf, de daaraan grenzende bebouwingkernen en de te verwachten archeologische waarden binnen- en buitendijks. Besteed bij de dijk zelf vooral aandacht aan kenmerken van de verschillende fasen in de totstandkoming. De Commissie beveelt aan om de samenhang tussen dijk en omgeving in de effectbeoordeling en afweging mee te nemen.

5. OVERIGE ONDERDELEN

5.1 Kaartmateriaal

Gebruik, net als in de startnotitie recent en overzichtelijk kaartmateriaal met duidelijke legenda. Op minstens één kaart moeten alle topografische namen die in het MER worden gebruikt goed leesbaar zijn aangegeven. Verduidelijk het voornemen en alternatieven door gebruik te maken van fotomontages en visualisaties.

¹⁹ Het toetsingskader zoals beschreven in de Nota Ruimte, Spelregels EHS en/of provinciale uitwerkingen daarvan.

²⁰ Er wordt onderscheid gemaakt tussen de categorieën: tabel 1 (algemeen), 2 (overig) en 3 (Bijlage IV HR/ bijlage 1 AMvB) soorten en vogels.

²¹ De verbodsbepalingen zijn opgenomen in art. 8 (planten) en 9 - 12 (dieren) van de Flora- en faunawet.

5.2 Evaluatieprogramma

Besteed in het evaluatieprogramma aandacht aan herstel en ontwikkeling van de dijkvegetaties.

In het geval er voor niet-conventionele oplossingen wordt gekozen, zoals oplossingen door middel van grondverbetering, dan is het van belang de ontwikkeling van sterkteparameters in de tijd van het op deze wijze verbeterde grondmassief te monitoren.

5.3 Overige onderdelen

Voor de onderdelen "leemten in kennis" en "samenvatting van het MER" heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van Noord-Holland

Besluit: Goedkeuring van het dijkversterkingplan conform de Wet op de Waterkering (Wwk).

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994:

Activiteit: Het versterken van de Markermeerdijk tussen Edam en Amsterdam om te voldoen aan de wettelijke gestelde eisen met betrekking tot de veiligheid.

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- Startnotitie milieueffectrapportage Dijkversterking Edam - Amsterdam, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, 19 september 2008;
- Dijkversterking Edam - Amsterdam, fotorapportages, DHV, 2008.

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieumomstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de zienswijzen en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

Procedurale gegevens:

aankondiging start procedure in het Noordhollands Dagblad, editie Waterland van 6 november 2008

advies aanvraag: 4 november 2008

ter inzage legging: 7/11 t/m 19/12

richtlijnenadvies: 16 januari 2009

Werkwijze Commissie bij richtlijnenadvies:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de startnotitie als uitgangspunt

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ir. D.A. Boogert

ir. J.H.J. van der Gun

drs. W. Smal (secretaris)

dr. D.K.J. Tommel (voorzitter)

dr. N.P.J. de Vries

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen

1. F.H. Wijnants
2. Fam. van Beeren, Amsterdam
3. B. Epskamp
4. Fam. de Boer, Purmerend
5. Michel Verschoor en Cêu Gonçalves
6. De Dorpsraad Uitdam, Uitdam
7. Herman Bolten namens Recreatievereniging Kinselmeerzicht
8. Dr. R.G. Huysmans, Amsterdam
9. F. van den Brink, Amsterdam
10. Mevr. J. van Dam, Amsterdam
11. Guus Janssen en Arja Broere, Amsterdam
12. mr. J.J.W. Vos, Amsterdam
13. G. Oostdijk, Amsterdam
14. P. Hendriks
15. Freek de Miranda
16. ir. E.C. Sierhuis
17. Recreatievereniging Kinselmeerzicht, recreatievereniging V.R.K. en Watersportvereniging de Doordrijvers
18. Henk Wittenberg lid wsv "De Doordrijvers", Oostzaan
19. G.J. van Gortel en E.M. van Gortel-Hagg, Katwoude
20. Kras Recycling B.V.
21. Dorhout Advocaten namens de heer P. Hulsebos
22. Wim Janssen, Marijke Smit en Jeske Janssen, Amsterdam
23. Stichting Ook Vogels hebben Bouwdrift, Edam
24. DAS Rechtsbijstand namens E.H. Hopman- v.d. Blom, Katwoude
25. RACM, Amersfoort
26. M.A. Olsthoorn,
27. Watersportverbond, Nieuwegein
28. Marjan Kerssens, Amsterdam-Noord
29. T. Sijtsma, Amsterdam
30. S. Hoekstra en B. Luttk-Hoekstra, Wormer
31. Watersportvereniging "De Watergeuzen" Amsterdam
32. H.L. van der Steege, L.M.T.D. van Zonneveld, namens familie en vrienden T.W. van der Steege, dhr. Gerritsen, Amsterdam
33. Thijs Steins Bisschop,
34. P. van Houten
35. Gemeente Amsterdam, Stadsdeel Amsterdam Noord
36. Gemeente Edam-Volendam, Volendam
37. mr. A.F. Dorhout namens Th. E. Hulsebos, Katwoude
38. drs. W.J.M.F. Dijkman, Amsterdam
39. Vereniging Recreanten Kinselmeer, Durgerdam
40. J.W. Slinging, Amsterdam
41. Goldfish BV, Volendam